

НАША БУДУЋНОСТ У КАНТИ ЗА ЂУБРЕ ИЛИ КАКО ГЕЗИНА КРЕСПАЛ ЧИТА НОВИНЕ

Мистериозни човек звани Чарлс, који се на обале Кента доселио 1974, а за кога су суграђани истовремено могли помислити и да је сиромаш и да је милионер у бекству, с навиком да руча јаја, пржену сланину и носи бележници у џепу (по чему се изгледа једино истицао) – умро је у фебруару 1984, у педесетој години живота. Док у стопу прати (источно)немачког класика Увеа Јонзона по Великој Британији, медијска кућа ВВС напомиње да су прошле три недеље пре него што је беживотно тело било откривено. Сигурносни систем на његовом имању, закључују, с упаљеним светлом и намакнутим завесама, и тог је пута преварио комшије.

Можда би Гезина Креспал, главна јунакиња Јонзоновог романа *Сваки дан у јодини* (Лагуна, превод Дринка Гојковић), баш тако сажела поменуто репортажу, оштрим оком страствене читатељке новина. Четворотомно дело, чији први део на четири стотине и педесет страница описује сваки дан њеног живота у Њујорку, с малолетном ћерком Мари, од августа до децембра месеца 1967 – утемељено је на изванредним сликама америчког града у који се доселила из варошице Јерихов, са севера Немачке, те уредном праћењу вести и сећањима на детињство проведено у нацизму.

Сваки је дан, дакле, важан! Чак и у смрти. Како лета одмичу, све је већа слава Јонзоновог епа из седамдесетих. Премда „базиран“ на вестима актуелним током шездесетих, не престаје да говори о нама и нашем времену.

Како је то доба? Јутро свиће са све скандалознијим насловима. Ако загризете провидну удицу, најчешће ништа нећете открити у прочитаном чланку. Плус набилдоване новости с интернета и жучне расправе на друштвеним мрежама. Алгоритам омеђи територију и увек завршите међу својима. Већ месецима вам се на монитору нуди исто паковање смрзнутог грашка, иако сте у претраживачу тражили принцезу на зрну грашка. Стварност добијате сажвакану.

„Трућаш као нека проклета интелектуалка.“

„А ви трућате као људи који баш и немају везе са стварношћу“ – повици су са 197. странице.

Пре шест деценија Гезина Креспал чита штампу на старински начин. *Њујорк џајмс* је равноправни књижевни јунак коме тепа. Тета! Купује га у киоску на Бродвеју, на југозападном крају 96. улице, с припремљеном ситнином. Још извлачећи новину испод тега, покушава да прочита наслове, а онда креће на посао, у банку, држећи је под савијеним лактом. На перону савија лист једанпут и још једанпут по дужини, „да би га задржала у гужви кроз врата подземне железнице и у тескоби између лактова и рамена

прочитала одозго до доле прву страну осмостубачне палице, на петнаест минута одвучена под улицу, док даље не продужи пешке“. Описи читања чланака усисавају нас попут других дескрипција. На пример: „Ујутро се пробудила од сркања аутомобилских гума по асфалу који се цедио под прозором.“

А уколико се догоди да пропусти број, тражи га успут у корпи за отпатке, макар био поцепан, умрљан, „као да се само њиме може доказати да је дан постојао“.

Информације не гута, већ цинично анализира, делујући забринуто. Свесна суштинске сакривене иза појединих приказа свакодневице.

Најпре, ту су извештаји везани за рат у Вијетнаму, с пописима мртвих. Прати се Чегеварин крај. Згрожена је разговорима са Стаљиновом ћерком, пласираним у наставцима. У петак, 3. новембра 1967, сазнаје да је канцелар Западне Немачке, некадашњи припадник и чиновник нациста, именован за новог портпарола владе такође припадника и чиновника нациста.

„Они нису у стању да науче. Гледају руку којом шамарају своје преживеле жртве и не схватају то: рекао је писац Уве Јонзон. На то је добио шамар.“

Лик с пишевим именом појављује се неколико пута. *Сваки дан у јодини* јесте дневник, али исприповедан најчешће у првом лицу множине.

„Ко овде заправо прича, Гезина?“

„И ти, и ја. Па чујеш то, Јонзоне.“

Управник куће на 181. западној улици, мистер Хартнет, нашао је два бродска кабинска кофера, судећи по привеску „Власништво Ане Соломон“. Њен удовац није знао ништа о тим коферима и допустио је мистер Хартнету да их отвори. „Један је био празан. У другом су се налазили лешеви троје деце, увезани у тер-папир и вечерње новине из јануара 1920, марта 1922. и октобра 1923, очувани онолико колико су очуване мумије. Према мистер Соломону, који се Аном оженио тек 1933, она је раније била служавка у Вајт Плејнсу. Кофер је могла потајно да унесе доле тек 1935, после усељења у 181. улицу, и живела је изнад њега до 1954, тј. до сопствене смрти.“

Да ли бисмо данас могли да признамо: постајемо зависници од црне хронике... Ова журналистичка врста откривена је када су репортери први пут сишли у подземље града за које се наводно није знало да постоји. Отад крваве животне драме, пошто утоле нашу глад за најнижим поривима, увек отварају питања о животу у одређеној класи или пак у целом друштву.

„Преживели једног немачког концентрационог логора, који је у својој лучкој радњи мушке одеће и галантеријске робе друговао с многим поморцима различитих нација пронађен је јуче у радњи устрељен.“

Но, шта Гезину Креспал тера да с таквом опсесивношћу „истерана чистину све садржаје тог дана“?

Једноставно, она по ступцима – разврстава стварност!

Чини управо оно што нам на интернету тренутно не полази за руком. Први су блогери приметили да је на мрежи све расцепкано. Тражимо одређено име, поједини појам, делимо линк, док још жива штампана издања, слично ТВ дневнику, грчевито настоје да задрже целокупан свет у себи.

Јонзонова јунакиња носи га под мишком, заједно с теретом прошлости и кривицом за злочине предака. Зато је *Њујорк ѿајмс*, њена *ѿеѿа*, повезана с *ѿамћењем*. Приповедач ће уздахнути: „Кад би памћење могло да обухвати прошлост у облицима помоћу којих разврставамо стварност!“ Ипак, увиђа да депо памћења уопште није намењен репродуковању и да се чак противи призивању неког догађаја. Неколико редова ниже јасно показује страх. Зар да останемо слепи код отворених очију... Уколико дневнику белешку започне речима: „Једног дана као што је овај, пре тридесет шест година...“, и сами бисмо пропуштени број потражили у канти за ђубре.

Гезина се плаши да не пропусти наговештај будуће невоље, јер памти како њеног оца Креспала нису занимали масни наслови којима су британске новине јављале о „именовању извесног господина Хитлера за канцелара немачког Рајха“.

Она зна да се међу листовима не крије само данашња вест. Да је лето завршено обзнањује речима: „То је наша будућа прошлост, то је оно што можемо да очекујемо од живота.“

„То је прилог твом проблему, Гезина. Пошто тебе мучи како стоје ствари са забором.“

„С памћењем.“

„Годинама смо живели и просто веровали да знамо.“

Један падобранац, рањен, пао је преко отвора свог бацача пламена и запалио се, јавља дописник из Вијетнама. Наратори се питају хоћемо ли једног дана заборавити да смо то могли да прочитамо у *Њујорк ѿајмсу*. „Да ли је то још данас стварно?“

Уве Јонзон радњу смешта у време у коме су мајушни авиони вукли небом платнене траке с рекламама за пиће и ресторане, али преноси вести из 1967. о криминалу, тероризму, ратним злочинима, насиљу по школама, расној нетрпељивости, хипокризији. О гувернеру који обилази градске сламове по земљи, верујући да су градови на ивици отворене побуне. Не би ли прогурао кроз Конгрес закон о стрељачком оружју, председник Џонсон омогућује савезним државама да допусте поштанску доставу пушака и сачмара. „Не морају увек да се наручују само револвери.“

Спекулише се о маршрути демонстраната у Вашингтону чија је намера да заузму Пентагон. Приметивши *Њујорк ѿајмс* на столу, Гезину питају шта има да каже на 8,8 процената које су нови нацисти добили на изборима у Бремену.

Књижевник, кога су на британској обали звали Чарлс, објаснио је да наслов романа у ствари говори да сваки дан у садашњици, уз помоћ сећања, чува дане или један дан из прошлости. Три стотине и шездесет пет поглавља представљају за њега искључиво техничку ствар.

Сваки дан у јодини, код нас објављен 2020, која је због пандемије прошла као онај дан за који непрестано држите да је неки други – заправо јесте календар. С пажњом гледамо у његове бројке. Клаустрофобична слика света сачињена од садашњости и прошлости Гезине Креспал може лако да постане наша будућност, уколико не пазимо на масне наслове. Ако пажљивије и свеобухватније не разврставамо сопствену стварност.